

stedebouw & architectuur

10 EXPERTPANEL OVER SCHOLENBOUW **16** OUDERS KNAPPEN SCHOOL OP IN AMSTERDAM **28** IKC DE ZEVEN ZEEËN ENERGIE-NEUTRAAL **38** VERGEET HET SCHOOLPLEIN NIET! **50** MARCO VAN ZANDWIJK MAAKT TOP TIEN IKC'S

acquirepublishing
AANGENAAM KENNIS MAKEN

THEMA

SCHOLENBOUW

16

28

50

SCHOLENBOUW

Auteurs: Esther Roth en Marco van Zandwijk

ESTHER ROTH, W/E adviseurs.

MARCO VAN ZANDWIJK, Ruimte-OK.

GPR GEBOUW, PVE FRISSE SCHOLEN EN KWALITEITSKADER(S) HUISVESTING VERGELEKEN

EIGENTIJDSE KWALITEITSEISEN SCHOLENBOUW

VOOR WIE ONDERWIJSHUISVESTING GEEN DAGELIJKS WERK IS, IS HET SOMS MOEILIK TE DOORGRONDEN AAN WELKE KWALITEITSCRITERIA EEN ONDERWIJSGEBOUW DIENT TE VOLDOEN. IN DE ZOMER VAN 2009 BRACHT TOENMALIG RIJKSBOUWMEESTER LIESBETH VAN DE POL HET ADVIES 'GEZOND EN GOED – SCHOLENBOUW IN TOPCONDITIE' UIT. MET DIT ADVIES RIEP DE RIJKSBOUWMEESTER HET KABINET OP OM OPDRACHTGEVERS IN STAAT TE STELLEN BETERE SCHOLEN TE BOUWEN. EËN VAN DE AANBEVELINGEN DIE ZIJ DEED HAD BETREKKING OP EEN FUNDAMENTEEL KNELPUNT IN DE SCHOLENBOUW: DE STERK VEROUDERDE PROGRAMMA'S VAN EISEN (PVE).

Veranderingen in gebruik en technische mogelijkheden maakten het noodzakelijk opnieuw naar de PVE's (en hun bekostiging) te kijken. Inmiddels zijn er diverse hulpmiddelen verschenen, die grotendeels een antwoord geven op de vraag van destijds. Meest gebruikt zijn GPR Gebouw, het PVE Frisse Scholen en de Kwaliteitskader(s) Huisvesting (PO en VO). In dit artikel worden deze toegelicht en vergeleken.

HULPMIDDELEN NADER VERGELEKEN

Om met de meest gebruikte hulpmiddelen aan de slag te gaan is de daarvoor benodigde expertise niet altijd aanwezig binnen het schoolbestuur. Om schoolbesturen hierin bij te staan en hen te laten zien hoe deze hulpmiddelen voor projecten in zijn te zetten, is er vanuit de Green Deal Scholen in samenwerking met W/E adviseurs een

vergelijking van de hulpmiddelen gemaakt. De uitkomsten zijn verwerkt in een leeswijzer die inzicht geeft in de wijze waarop de hulpmiddelen in de praktijk worden gebruikt en maakt duidelijk hoe onderwerpen als duurzaamheid en gezondheid daarin zijn meegenomen.

Het GPR Gebouw: beoordeelt de duurzaamheidsprestatie van het gebouw en wordt bij renovatie en nieuwbouw/ontwikkeling ingezet als ontwerpinstrument en communicatiemiddel tussen de betrokken partijen. Het schoolbestuur en de gemeente bepalen met de tool de huidige kwaliteit van het gebouw en stellen een gezamenlijke ambitie (GPR-score) vast. Het ontwerp-team zorgt ervoor dat deze ambitie in het ontwerp vorm krijgt. GPR helpt hen in dat proces om inzicht te krijgen in het effect van te maken

keuzes op de prestaties. GPR is door de overheid erkend (duurzaam inkopen) en wordt veelvuldig ingezet in het aanbestedingsproces.

Het PvE Frisse Scholen: wordt ingezet voor het formuleren van en communiceren over ambities en het maken van prestatieafspraken ten aanzien van de aanpak van het binnenmilieu (al of niet) in combinatie met energiebesparing. Het PvE Frisse Scholen is ontwikkeld door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en werkt als een menukaart, samen met de adviseur dienen hierin keuzes te worden gemaakt. Net als GPR kan het worden meegenomen in het aanbestedingsproces. Om er zeker van te zijn dat de prestatie-eisen inderdaad worden geleverd heeft RVO.nl de Frisse Scholen Toets ontwikkeld.

Het Kwaliteitskader Huisvesting: wordt gebruikt als sturingsinstrument voor integraal beleid en hulpmiddel voor lokaal overleg rondom meerjarige investeringsplannen. Het kan helpen de huidige kwaliteit van gebouwen te beoordelen zodat een integrale afweging tot sloop, renovatie, verduurzaming en/of nieuwbouw kan plaatsvinden. Het document geeft houvast voor het schoolbestuur en/of de gemeente in zijn rol als opdrachtgever en helpt hem zich uit te spreken over de gewenste basiskwaliteit van de onderwijshuisvesting en de wijze waarop hij dit uitvaart aan de markt.

ONDERLINGE VERSCHILLEN

In een poging om de onderlinge verschillen van de instrumenten te typeren zou je kunnen zeggen dat deze verschillend zijn in de doelstelling en de output die zij genereren:

- GPR Gebouw geeft een prestatiebeoordeling over de brede duurzame kwaliteit van het gebouw. Het genereert op vijf thema's een rapportcijfer dat varieert afhankelijk van de gekozen gebouwingsrepen. Men ziet direct de gevolgen van een keuze op het rapportcijfer.
- Het PvE Frisse Scholen geeft een klasse-indeling op een drietal ambitieniveaus weer ten aanzien van thema's op gebied van het binnenmilieu en energiebesparende maatregelen.
- Het Kwaliteitskader Huisvesting dat is ontwikkeld door en met PO-Raad, VO-raad en VNG genereert een integraal inzicht in de gewenste (basis)kwaliteit van de onderwijsgebouwen en de benodigde investeringen om dit kwaliteitsniveau te kunnen realiseren. Dit inzicht helpt schoolbesturen en gemeenten bij te nemen besluitvorming over het doorvoeren van levensduur verlengende maatregelen en een te maken afweging t.a.v. nieuwbouw/sloop of renovatie.

Met deze typering is te verklaren dat sommige prestatie-eisen ten aanzien van Gezondheid in het PvE Frisse Scholen gedetailleerder zijn uitgewerkt dan in GPR Gebouw en het Kwaliteitskader. Het Kwaliteitskader Huisvesting kijkt daarnaast ook naar randvoorwaardelijke zaken als Uitstraling, Routing, Buitenruimte, Multifunctionaliteit, Onderhoud, Hygiëne en ICT. Zaken die, zo heeft de praktijk geleerd, bepalend zijn voor het goed kunnen functioneren van een gebouw met een onderwijsfunctie. Daarmee hebben deze indirect impact op de toekomstbestendigheid van een onderwijsgebouw. Ook GPR gebouw heeft een deel van deze aspecten voor zover ze van invloed zijn op het gebouw ondergebracht in de thema's Gebruikskwaliteit en of Toekomstwaarde.

AFSTEMMING DUURZAAMHEIDSONDERWERPEN

Om de duurzaamheidsonderwerpen uit de drie meest gebruikte hulpmiddelen op elkaar af te stemmen heeft W/E adviseurs deze onderling met elkaar vergeleken. De uitkomst van deze analyse is verwerkt in de meest recente bijlagen van het Kwaliteitskader Huisvesting. Daarmee ontstaat voor gemeenten en schoolbesturen meer verbinding en consistentie tussen de hulpmiddelen en de wijze waarop deze kunnen worden ingezet bij projecten. Ook wordt in één oogopslag duidelijk hoe de kwaliteitseisen van de verschillende hulpmiddelen zich tot elkaar verhouden. De analyse toont dat wanneer alle basiskwaliteitseisen uit het Kwaliteitskader worden doorgevoerd voor nieuwbouw een zeer hoge score op het gebied van alle GPR thema's wordt gehaald (zie figuur pag. 20 - red) en gemiddeld klasse B voor het PvE Frisse Scholen. Voor de bestaande bouw is niet één generieke analyse te maken, omdat de uitgangssituatie bij bestaande schoolgebouwen enorm uiteen kan lopen. Een monumentaal schoolgebouw uit de jaren twintig kent daarbij een ander materiaal en energieverbruik dan een schoolgebouw uit de jaren tachtig.

INZETBAARHEID IN PLANPROCES

De documenten hebben gemeen dat zij in de verschillende fasen van het bouw- en ontwerpproces te gebruiken zijn. Dit in de initiatieffase waarin de ambities worden geformuleerd (onder andere via het IHP en projectspecifieke PvE's), de contractfase waarin de prestatie-eisen worden gespecificeerd (contractstukken) of in de gebruiksfase op het moment dat de kwaliteit van een bestaand gebouw moet worden beoordeeld (nulmeting). Daarnaast kunnen de hulpmiddelen ook worden ingezet om het resultaat bij oplevering te toetsen. Het PvE Frisse Scholen en GPR gebouw werken beide met een waarderingssysteem, waarbij het bij GPR mogelijk is een gebouw onafhankelijk te laten certificeren. Het Kwaliteitskader huisvesting maakt een koppeling met de daarvoor benodigde investeringsmiddelen en liet daarvoor door de stichting BDB een financiële paragraaf opstellen. Door de kosten van een gewenst kwaliteitsniveau al vroeg in het keuzeprocess te betrekken, wordt een integrale afstemming van ambities en budget op lokaal niveau mogelijk.

MEEDOEN?

De Green Deal Scholen is continu op zoek naar scholen en gemeenten die ervaring hebben opgedaan met het werken met één van de hulpmiddelen. We delen uw praktijkervaring en/of werkaanpak graag zodat anderen ervan kunnen profiteren. We roepen u op deze met ons te delen om zodoende deze hulpmiddelen verder te optimaliseren:
info@GreenDealScholen.nl

SUBSIDIES

De overheid heeft tot september 2017 de Green Deal Scholen subsidie beschikbaar gesteld waarmee schoolbesturen extern advies kunnen inhuren over verduurzaming van hun schoolgebouwen. De subsidie bedraagt 50% van de advieskosten tot een maximum van € 3.500. Aanvragen via rvo.nl/gds. Voor opwekken van duurzame energie kunnen scholen gebruik maken van de SDE+ of ISDE regelingen.

'DOOR DE KOSTEN VAN EEN GEWENST KWALITEITSNIVEAU AL VROEG IN HET KEUZEPROCES TE BETREKKEN, WORDT EEN INTEGRALE AFSTEMMING VAN AMBITIES EN BUDGET OP LOKAAL NIVEAU MOGELIJK.'

GPR GEBOUW PRESTATIEBEELD VAN BASISKWALITEITSEISEN KWALITEITSKADER INGEVOERD IN REFERENTIESCHOOLGEBOUW.

ACTUALISATIE BOUWWETGEVING

Momenteel wordt gewerkt aan een stelselherziening van de huidige bouwwetgeving. Het doel is om te komen tot een nieuw stelsel met één consistente, bruikbare set aan regels, procedures en normen voor het in stand houden, bouwen en slopen van bouwwerken. Dit moet ruimte geven voor ontwikkeling en moet waarborging bieden voor kwaliteit. Met de nieuwe Omgevingswet zal er in 2019 ook een actualisatie van het nu geldende Bouwbesluit plaatsvinden. Daarin zullen twee belangrijke ontwikkelingen te zien zijn. Eisen aan de energetische prestatie van gebouwen worden verder aangescherpt volgens internationale afspraken om te komen tot (bijna) energieneutrale nieuwbouw (BENG) per 2020. Daarnaast zullen voor meerdere gebouwfuncties straks bruikbaarheidseisen gaan vervallen. Dat wordt in de toekomst overgelaten aan de markt. Gewenste kwaliteit wordt daarmee niet langer door het rijk voorgeschreven maar meer een taak van opdrachtgevers en opdrachtnemers. Met de door het onderwijsveld ontwikkelde instrumenten voor de huisvesting, loopt het onderwijs in deze ontwikkelingen voorop. Prestaties ten aanzien van gebruikskwaliteit, toekomstwaarde en gezondheid zijn daarin uitgebreid beschreven.